

MAVZU:Chiziqcha bilan yozish. Ajratib yozish va qo'shib yozish

O'qituvchi: Ruzikulova G. F.

CHIZIQCHA BILAN YOZISH

Juft yoki takror soʻzlarning oʻrtasida chiziqcha ishlatiladi:
ota-ona, orzu-umid, kecha-kunduz, qingʻir- qiyshiq; togʻ-togʻ,
sekin-tez kabi.

Juft soʻzlar orasida -u, -yu yuklamalari ishlatilsa, ular
birinchi soʻzdan chiziqcha bilan ajratib yoziladi:
erta-yu kech, osh-u non, oy-u quyosh, bola-yu chaqa kabi.

Qop-qora, yam-yashil, to'ppa-to'g'ri
kabi **kuchaytirma sifatlar** chiziqcha
bilan yoziladi.

Uyma-uy, oyma-oy, dam-badam
singari o'rtasida *-ma* yoki *-ba*
qo'shimchalari kelgan so'zlar
chiziqcha bilan yoziladi.

-mi, -gina (-kina,-qina), -oq (-yoq)
yuklamalaridan tashqari barcha
affiks **yuklamalar chiziqcha bilan**
yoziladi: *sen-chi, biz-a, keldi-da,*
***ukasi-ku* kabi.**

**Tartib sonlar arab raqamlari bilan
yozilsa, chiziqcha ishlatiladi: *26-uy,
6-xona, 2001-yil, 8-mart.*
Rim raqamlaridan so'ng chiziqcha
ishlatilmaydi: *XXI asr, X bob.***

AJRATIB YOZISH

Qo'shma fe'l, shuningdek,
ko'makchi fe'li qo'shilmalar
doimo ajratib yoziladi: *kirib
chiqdi, olib keldi, oshkor etdi,
aytib qo'ya qoldi, o'qib chiqdi
kabi.*

TIAME

Har, kech, bir, u, shu, o'sha, hamma kabi so'zlar o'zi birikib kelgan so'zdan ajratib yoziladi: har kim, hech narsa, bir zum, bu yerda, o'sha joyda, hamma vaqt kabi. Ko'makchilar o'zi bog'langan so'zdan ajratib yoziladi: Vatan uchun, siz bilan, shahar tomon.

Eslatma:
bilan va uchun
ko'makchilarining qisqargan *la*
***va chun* shakli chiziqcha bilan**
yoziladi: *onam-la, sen-chun*
singari.

TIAME

Sifatning orttirma darajasini yasovchi *to‘q, och, tim, tang, jiqqa* kabi so‘zlar ajratib yoziladi: *tim qora, och ko‘k, to‘q sariq* kabi.

Qo‘shma sonlar ajratib yoziladi: *o‘n to‘qqiz, bir yuz yigirma besh, ikki ming birinchi* va hokazo.

*Yildan yilga, kundan kunga kabi
ko‘rinishdagi birliklar ham ajratib
yoziladi.*

*Nuqtayi nazar, tarjimayi hol, dardi
bedavo kabi izofali birikmalar ham
ajratib yoziladi.*

TIAME

QO'SHIB YOZISH

Xona, noma, poya, bop, ham, baxsh, kam, umum, rang, mijoz, sifat, talab kabi soʻzlar yordamida yasalgan qoʻshma soʻzlar qoʻshib yoziladi: oshxona, tabriknoma, bedapoya, hammabop, xushbichim, hamshahar, qoʻymijoz, maymunsifat, kamhosil, umumdavlat, bugʻdoyrang va h.k.

-r, -ar, -mas qo'shimchasi bilan yasalgan qo'shma so'zlar qo'shib yoziladi: *o'rinbosar, buzoqboqar, ertapishar, ishyoqmas* kabi. Narsani boshqa bir narsaga qiyoslash orqali hosil qilingan qo'shma otlar va sifatlar qo'shib yoziladi: *toshbaqa, oybolta, qo'yko'z, sherdil, otquloq singari.*

TIAME

Narsaning rangi, mazasi, nima uchun mo'ljallanganligi kabi ma'nolarni bildiruvchi qo'shma so'zlar qo'shib yoziladi:

ko'ksulton,

oqbosh

achchiqtosh

ko'zoynak

suvilon kabi.

TIAME

Ikkinchi qismi turdosh ot yoki *obod* soʻzi bilan yasalgan joy nomlari **qoʻshib yoziladi: *Oqtepa, Uchqoʻrgʻon, Davlatobod, Xoʻjaobod* kabi, lekin *Markaziy Osiyo, Koʻhna Urganch, Gʻarbiy Yevropa* kabi joy nomlari **ajratib** yoziladi.**

**Ruscha, baynalmilal
yoki tarjima qilingan
qo'shma so'zlar qo'shib
yoziladi: *telestudiya,
fotoapparat,
radioto'lqin, etektrarra
kabi.***

**Qisqartma soʻzlar
har doim qoʻshib
yoziladi: OʻzMU,
ToshDPU.**

**E'TIBORINGIZ UCHUN
RAHMAT!**